

BUITEN

8^e JAARGANG N°. 46.

ZATERDAG 14 NOVEMBER 1914.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL „GENHOES” TE OUD-VALKENBURG.
NOG EEN AFBEELDING VAN DIT IN N°. 38 VAN DEZEN JAARGANG BESCHREVEN KASTEEL,
VAN HET ZUID-WESTEN GEZIEN.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES

INHOUD:

HET KASTEEL „GENHOES" TE OUD-VALKENBURG. ILL. BLZ. 545	
DE WET DER Wouden, door JAMES B. HENDRYX (II) „ 546	
WEGWAAIENDE WOLKEN, (GEDICHT), door KÄTHE MUSSCHE	„ 547
HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL, door C. VREEDENBURGH JR., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 548—553
OM EN BIJ DEN OORLOG, III, door MR L. H. J. LAMBERTS HURRELBRINCK	BLZ. 550
HET BOOZE AARDMANNETJE VAN KOEVERDEN, (VERVOLG), door JOSEF COHEN	„ 553
GORDON SETTERS, door DR. DUVAL VERWEY, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 554—555
DE DEZER DAGEN GESLOOPTE HUIZEN AAN DEN DAM TE AMSTERDAM. ILLUSTRATIE	BLZ. 556
GEbruik VAN SPINNEWEBBEN	„ 556
STEM VAN DEN REGEN, (GEDICHT), door JAN J. ZELDENTHUIS „ 556	
DE SLAG BIJ NIEUWPOORT. ILLUSTRATIE	„ 556

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adreſseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten." Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's. Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

DE WET DER Wouden

door JAMES B. HENDRYX.

(II) (Geautoriseerde vertaling.)
HOOFDSTUK XIV.

VERSCHIEDENE minuten lang bleef de gestalte onbeveeglijk staan, liet zich toen op de handen zinken, en kroop tot binnen den lichtkring. Plat op den buik als een slang kroop ze al dichter en dichter bij, totdat ze ten laatste stilhield naast den slapende bij het vuur. Een gladden, ronden stok van den gordel losmakend, begon de gedaante dezen geruischloos en uiterst voorzichtig onder den slaper door te schuiven, waarbij hij een voor in den sneeuwkorst maakte.

Toen dit volbracht was, maakte de gestalte een rol ruwe hertsleeren riemen van den hals los, en stak deze door de gleuf, sloeg den riem voorzichtig om den deken van den slaper, en maakte den riem vast. Dit werd verscheidene malen herhaald. Eens bewoog de slaper zich onrustig, en de op den buik liggende gestalte drukte zich zoo mogelijk nog platter op de sneeuw. Na een tijd van ademloos wachten werd de arbeid hervat. Al maar werd de riem doorgehaald, al vaster en vaster aangehaald, doch met zulk een meestelijke voorzichtigheid, dat de slaper er niet wakker van werd.

Toen deze taak volbracht was, stond de gestalte op, en bleef lang staan staren naar het werk zijner handen. Het bosch inglijdend, kwam de man even daarna terug met een pak, spreidde dekens uit op de sneeuw bij het vuur, en maakte zich gereed voor een lange nacht.

Een uur kroop om. De slaper moest beslist ontwaken om nieuwe brandstof op het vuur te gooien, want zij, die in de noordelijke streken wonen, leeren dit doen. Wat was dat? Bewoog hij zich? Ja, de deken rolde een halven slag om op de sneeuw. De beenen trokken op, en schoten verwoed uit, terwijl uit de dikke plooiën een gedempte uitroep van verrassing en vrees kwam, gevolgd door krampachtig rukken aan de hem omsnoerende riemen. Doch ze waren taai en stug van de koude, en gaven niet mee.

Opstaand, kwam de gestalte vlug nader, en een vlijmscherp jachtmes uit de schede halend, bukte hij zich, en sneed handig en vlug dat gedeelte van den deken weg, dat het gezicht van den worstelenden man bedekte. Deze was plotseling verlamd van schrik toen hij opstaarde in dat grimmige gezicht dat zich over hem heenboog. Er verliepen seconden. Plotseling herinnerde hij het zich,

zijn oogen puilden uit van angst, hij klappertandde, en dikke zweedroppers parelden op zijn voorhoofd.

Wat geleken die trekken op die van Lizette — en toch, hoe anders waren ze. Lizette's oogen konden glinsteren en schitteren, zooals ook deze boven hem deden. In haar donkere oogen had hij behaagzucht, vertrouwen en liefde gelezen, terwijl zich hier haat, wraak en triomf in één blik vermengden. Haar lippen konden lachen — een lach, die was als zonnenschijn door de bladeren van het woud in den zomer: doch deze lach was koud, hard en wreed — als ijs in den maneschijn. De lippen boven hem bewogen zich:

„Jij mij ken' — ja? Mij, Pierre Beaulieu — kleine Pierre, van de zendingspost. Mij Lizette broer — en Moose Beaulieu. Jij veel denk over Lizette, he? Nee. Blanke man vergeet. Komt niet op aan, Lizette sterf'. Haar vervloek' halfbloed. Mij Pierre, ook vervloek' halfbloed, maar niet vergeet. Nou blanke man sterf'. Zij, wolven, zij ongre. Mijn vriend' — die wolven. Zij eet blanke man, maar niet vlug. Krijg tijd genoeg aan Lizette te denk'. Mij goed vrien' van Shane Kennedy — ook denk aan Shane Kennedy. Mij goed vriend' van Kitty O'Tim — denk ook Kitty O'Tim. Jou — Spik Wilson, slecht hart. Misschien jij bid als vader Rigan — hou uit hel. Maar niet uit maag van wolf'.

De halfbloed stond op, en den van schrik verlamden man bij de voeten grijpend, sleepte hij hem over den bevroren sneeuwkorst naar de van bloed gedrenkte plek, waar de wolven hun festijn gehouden hadden. Wederom keek Wilson in het glimlachende gelaat boven hem, en vond nu zijn stem terug.

„Pierre, Pierre! Om God's wil, je zult me toch niet door de wolven laten opeten!" gilde hij. „Bedenk toch, dat je maar half Indiaansch ben'. Je zult iemand toch maar zoo niet willen vermoorden. Geef me tijd! Geef me tijd om 't goed te maken! Ik ben nog niet bereid om te sterven! Je kun' 't niet meenen, Pierre. Zooiets kun je niet doen — denk toch 's an wat je op de zendingspost geleerd heb'.

„Ja, ik denk wat ik geleerd heb op die zendingspost — die nacht toen Lizette sterf! Ik dat niet vergeet". Pierre wendde zich om en ging langzaam naar het vuur terug, waarbij hij zich op zijn dekens nederzette.

Wilson wist zich in een positie te werken, zóó, dat hij het vuur kon zien, en de eenzame gestalte die er bedaard en grimmig bij zat. Tevergeefs redeneerde hij, dreigde en vloekte in zijn rade-loozen angst; doch de gestalte bij het vuur verroerde zich niet, en keek naar hem met denzelfden triomfantelijken, begeerigen blik. De cirkel van wolven werd al nauwer en nauwer. Zij drongen voorzichtig naderbij, terwijl zij de tanden lieten zien en zacht jankten in hun opwindig, en enkel de kant die naar het vuur gekeerd was, was er vrij van.

Langzaam begon de hulpeloze man de volle verschrikking van zijn toestand te begrijpen. Schril pratend en vloekend, schopte hij woest uit met de beenen, rukte aan de riemen, en huilde in zijn woede als een klein kind. Meedoogenloos kwamen de hongerige dieren naderbij. Hij zag reeds den woesten groenachtigen gloed hunner oogen, terwijl zij daar zaten en iedere beweging van hem gadesloegen.

Verlangend en toch bevreesd, zaten zij met open bekken, waar lange, roode tongen uit hingen, slobberend en kwijlend, in afwachting van het komende feest. De man putte zich uit met slaan en schreeuwen naar de vermagerde gestalten, die vlug achterwaarts sprongen telkens als hij een bruuske beweging maakte, hoewel de voorste nog meer dan veertig voet van hem verwijderd was. De plaats die aldus vrij kwam, werd onmiddellijk weder ingenomen door een ander, die bouter en begeeriger, en er zoo mogelijk nog een beetje hongeriger uitzag dan zijn voorganger, en steeds kwam de troep achter hem een beetje nader.

Eindelijk lag Spike stil, te uitgeput zelfs om uit te slaan naar den dichtstbijzijnden, neerhurkenden wolf. Vaag, als in een droom, trok zijn geheele leven hem voorbij, voor het meerendeel onduidelijk, doch met hier en daar een onthutsend-duidelijke herinnering, die naar voren trad. Nu eens zweefde er een gelaat, dan weder een voorval, waaraan hij in jaren misschien niet gedacht had, door zijn brein, scherp tot in onderdeelen, alsof het geprojecteerd werd op een doek.

Hij zag zijn moeder en vader en het oude huis waarin hij gewoon had als jongen: tot zelfs den alleenstaanden zuren appelboom in den aangrenzenden tuin, waarvan hij gewoon was de onsmakelijke, kleine vruchten te stelen, liever dan de sappige, zoete appels uit hun eigen tuin te nemen. Hij moest zelfs glimlachen bij de herinnering, hoe hij in dien zelfden boom uren lang achter aan zijn jasje aan een stomp had gehangen, totdat hij eindelijk verlost werd door den woedenden eigenaar zelve, die hem een flink pak slaag gaf voor zijn gappen. Hij verwonderde er zich vagelijk over, dat zulk een onbeduidend voorval hem nu te binnen kwam, nu een wreede dood hem letterlijk in het gezicht staarde.

Zijn gedachten voerden hem verder op zijne zwerftochten, en bleven nu en dan wijlen bij het een of ander voorval, dat duidelijker op den voorgrond trad dan de andere. Hij zag de kampen, onder de leiding van Mc Ilvary. Hij herinnerde zich de dagen aan de Nipissing — Lizette — Kitty — Shane Kennedy — Hagen — hun gezichten zweefden hem alle voorbij.

Niets scheen er nu erg meer op aan te komen. Het eene ding was van niet meer belang dan dat hetwelk er aan voorafging.

Hij bekeek de situatie van een onpersoonlijk standpunt — van het standpunt van een opmerker, die op zijn best, slechts matig belang stelt in den loop der gebeurtenissen. Boven hem gloeide en beefde het Noorderlicht. Nu eens zweefde er een bleeke glans in de lucht, die even daarna weder ongemerkt verdween, om plotseling weder veel helderder te voorschijn te schieten met gele en amethysten stralen. Deze vervaagden weder op hun beurt, en losten zich op in den bleeken, verschietenden gloed.

En door dit alles heen schitterden de sterren als diamanten, die met kwistige hand op een gitzwart doodskleed genaaid waren.

„Wie z'n doodskleed?” dacht Spike. „O, ja, van Lizette, natuurlijk.” Ja, Lizette was dood! Iemand had hem dat verteld. Hij had haar graf zelfs ergens gezien . . . waar was dat ook? Met sneeuw er bovenop.

„O God!” gilte hij. „Kijk! Kijk! Daar — daar op dat heuveltje bij de Nipissing! Zie! Door de berken — het witte heuveltje in de sneeuw! Trap er niet op! O, daar had je ze weer, die gordijnen van bloedrood licht! Rood! Rood als bloed! Ze smoren me! Neem ze weg! Neem ze —”

De voorste wolf zat reeds op hem, gevolgd door den grommenden, scheurenden troep.

Een oogenblik lang keek hij in kwaadaardige oogen, groen glinsterend met een hongerglans, zag hij roode tongen en flikkerende tanden, hoorde hij het kwaadaardige dichtsnappen van kaken als de een of andere wolf, dol van honger, beet naar zijn buurman. En toen de heete, stinkende adem in zijn neusgaten — een rukkende, snijdende, tangachtige greep aan zijn keel — het scheuren van vleesch van been — een golf warm bloed over zijn gezicht en — vergetelheid.

Bij het vuur sprong de halfbloed op, opgeschrikt uit zijn kalme gadeslaan van dit drama, door deze plotselinge uitbarsting van woede der wolven. Onwillekeurig viel zijn blik op de lucht. Daar, de geheele lucht verduisterend, hing dat vreemde, vrees-aanjangende bloedroode gordijn. Langzaam deinde het trillend heen en weer, als bewogen door den wind. Het leek zelfs, alsof de toppen der pijnboomen erdoor heroerd werden. Over de geheele lengte ervan rolde golf op golf van kleurige vlammen.

Door een panischen schrik bevangen viel de Indiaan op de knieën. Instinctmatig kruiste hij zich meerdere malen, terwijl brokstukken van gebeden, die hij zich half herinnerde, onsamenhangend aan zijn lippen ontvloden. Slechts eens in zijn leven had hij dit vreesaanjangende schouwspel aanschouwd — en verdwenen dien nacht de honden niet uit de missie?

Langen tijd bleef hij zoo liggen. Toen hij opstond, waren de vlammen-gordijnen verdwenen, en hoog boven de pijnboomen glinsterden de sterren, bleek en koud.

Uit het woud klonk hier en daar het knauwen op een been.

Aan den rand van den lichtcirkel vochten de zwakkeren van den troep zonder veel animo om stukjes kleren en ongelooid leer.

HOOFDSTUK XV.

PIERRE'S INDIAANSCH BLOED.

„Vin' je 't ook niet vreemd, dat die halfbloed 's nachts 't huis uitsloop, en nog niet terug is?” De oude sherief wendde zich met deze woorden tot Shane Kennedy, terwijl zij voorttrokken langs de Little Porcupine.

„Pierre is 'n beste jongen, zoo eenvoudig as 'n kind in sommige opzichten en in andere dingen weer zoo ondoorgroendelijk as de zee. Dat zie je vaak bij die halfbloeds en 't komt van 't gemengde bloed. 't Christen- en 't heidenbloed vermengt zich as olie en water — hoewel d'r 'n verdomd klein beetje christenbloed in de ouwe Beaulieu zat. Maar zie de jongens, Pierre en Moose, 's. Pierre is meer blanke dan Indiaan, en Moose — die is heelemaal Indiaan, en toch zijn 't eigen broers. Maar toch kun je d'r niks van op an. En toch wist diezelfde Moose het bosch door te kommen, voor de groote boschbrand uit, naar de hut van Alex Robson, die met 'n gebroken been aan de zagerij lag, en hij bracht de vrouw en kinders de rivier af in 'n ouwe platbooms boot, zonder dat ze 'n haar gedeerd werden. Hij had ze op den grond gelegd en ze met natte takken bedekt, en onderwijl zat hij achterin en hield de boot met 'n pagaai van de rotsen af, met 't vuur an weerskanten, totdat ie zóó verbrand was, dat ie wel 'n gebragen stuk vleesch leek. Dat was 't blanke bloed. Zie je, de meeste blanken zouden 't misschien geprobéerd hebben. En Pierre had 't misschien gedaan, Maar Moose lãpte 't 'm en was weer heelemaal Indiaansch vóór 't vuur gebluscht was.

„Pierre is 'n goeje jongen, en meer blanke dan ik ooit bij 'n halfbloed gezien heb, maar d'r zal nog 's 'n tijd kommen, dat de Indiaan in 'm boven komt — en dan zal de een of ander moeten oppassen, want dan zal ie heelemaal Indiaan zijn.”

Zij hadden gekampeerd om het middagmaal te gebruiken, en rookten nu genoeglijk een pijp, vóór zij hun reis naar Rocoko hervatten. Als men hen zoo met elkaar in gesprek had gezien, zou men nooit gezegd hebben, dat ze sherief en gevangene waren. Na eenigen tijd in stilte te hebben voortgerookt, stond Shane bedaard op, en klopte de asch uit zijn pijp.

„Sandy; weet je, ik zou wel 's naar Vijfendertig willen, as je d'r niks op tegen heb'. 't Is maar 'n mijl of tien, vijftien, en we kunnen altijd over Big Porky terug. Ik zou wel 's 'n woordje willen spreken met sommigen van de jongens, en misschien zou je zelf ook 'n oogje in 't zeil kunnen houen. Je kunt heel wat oppikken, as je op de plaats ben, waar je 't zoeken moet’.

„Ik zie niet in waarom we 't niet zouden doen, en zooas je zegt, we kunnen d'r misschien nog wat te weten kommen dat ons helpen kan. Ik zal de drijver naar Hinton sturen om 't 'm te laten weten. Want hij zal anders wel ongeduldig worden.”

Het was tegen zonsondergang, toen McLaren en Shane den weg tusschen de beide rivieren afkwamen. Langzamerhand begon het terrein vóór hen naar het Oosten te dalen. Een oogenblik stilhoudend om een zakcompas te raadplegen, gingen ze snel weder voort. Plotseling bleef Kennedy, die vooraan ging, staan.

„Wat is dat, voor den duivel?” vroeg hij, naar een voorwerp wijzend, dat een eindje rechts van hun weg, aan een tak van een boom hing.

„Dat is een pakzak, zie je dat dan niet? D'r heeft hier iemand gekampeerd. We zullen 's even naar 'm toegaan, en 'n woordje met 'm praten”. Dit zeggende, ging de sherief voor.

„Hier heb je z'n spoor, dat ik zoo net gekruist heb; zeker iemand die herten jaagt voor de kampen”, zei hij, en liep voort naar het heen en weer slingerende pak.

Shane, die volgde, keek naar het spoor in de sneeuw, dat dat van den sherief rechtstandig kruiste. Plotseling bleef hij staan, en een snellen blik werpend op het pak, deed hij alsof hij de riemen van zijn sneeuwschoenen bevestigde, doch onderwijl nam hij scherp elk detail van de sneeuwsporen op. Terwijl hij hiermede nog bezig was, deed een kreet van den sherief hem snel opstaan, en haastte hij zich in de richting vanwaar de kreet kwam. Hij floot zachtjes in zichzelf, en zei daarna: „Wat doet Pierre hier, voor den duivel? Hij is vast niet an 't jagen. Ik vrees, dat ie weer Indiaan geworden is. Ik zag 't aan z'n gezicht, toen Kitty praatte.”

Toen Shane op de plaats aankwam, stond de sherief bij de overblijfselen van een kampvuur. Hij keek op.

„Wie hier vannacht gekampeerd heeft, heeft hier z'n dood gevonden”. Hij wees naar de platgetreden, met bloed bevelkte sneeuw.

Zwijgend onderzochten zij alles en keken ernaar. Hier en daar lagen stukjes verscheurde deken en de gestreepte wol van een jekker, en vele uitgekauwde stukken ongelooide huid van een riem. Een eindje het bosch in lagen stukken been, waarvan de uiteinden stukgeknabbeld waren en het merg eruit gezogen was.

Toen zij zich weder naar de plaats van het vuur wendden, viel McLaren's oog op een metalen voorwerp, dat schitterde in de stralen der ondergaande zon. Hij bukte zich en raapte een bos sleutels op, die aan een soort ketting bevestigd waren, en op een labelletje stond:

Terug te bezorgen aan

J. W. Wilson, Softwood L. & T. Co.

„We zullen hier kampeeren, want 't is te laat, om Big Porky nog te bereiken”, zeide de sherief, en begon brandhout te verzamelen, terwijl Shane het avondeten bereidde uit den inhoud van het pak, dat boven hun hoofd slingerde in den wind. Toen hij den koffiepot met sneeuw vulde, bracht hij uit de sneeuw een korte pijp te voorschijn.

„Die is van Spike, daar is geen kwestie van,” mompelde hij, en verviel weder in een stilzwijgen, dat gedurende het geheele maal niet verbroken werd.

De beide mannen zaten daar langen tijd te rooken en in het vuur te staren. Eindelijk verbrak de Schot de stilte door te zeggen:

„En hoe denk je wel, dat ie hier zoo alleen in 't bosch an z'n end gekomen is?”

„Wolven natuurlijk. Hij is waarschijnlijk brandhout gaan halen, en toen is ie gestruikeld en gevallen, en zaten ze 'm op 't lijf, vóór dat ie weer op kon komen”, antwoorde Shane, met een steelschen blik op zijn metgezel, die voortging met aan zijn pijp te trekken en in het vuur te staren.

„Heb je d'r wel aan gedacht, wat 'm zoover van 't kamp wegvoerde in de richting van Little Porky?”

„Ik heb d'r over nagedacht”.

(Slot volgt).

WEGWAIENDE WOLKEN.

Toen bloeiden plots de verre tijden open:
Ik zag veel ridd'ren hunne paarden drijven;
Recht rezen in 't harnas hun dapp're lijven,
Wijl zonlichts glimpen rond de rustings kropen . . .

De hemel glansde langs de kleur'ge stoeten
En oude melodij gleeed door den dag;
Bij 't wapperen van wimpelen en vlag
Klonk teeder 't trippen van der vrouwen voeten....

En minstreels zag ik, zinnend op 't licht lied,
Wijl keel en snaar eenzelfde schoonheid zochten....

Ach, wind werd wakker uit de diepe krochten
En joeg de wolken uit hun wijd gebied:

Hun stoeten stuwden naar den horizont
En namen al mijn goede droomen mee;
En schoon ik ijvrig zocht, mijn zoeken vond
Bij 't wijken veler vreugden géenen vreê....

KÄTHE MUSSCHE.

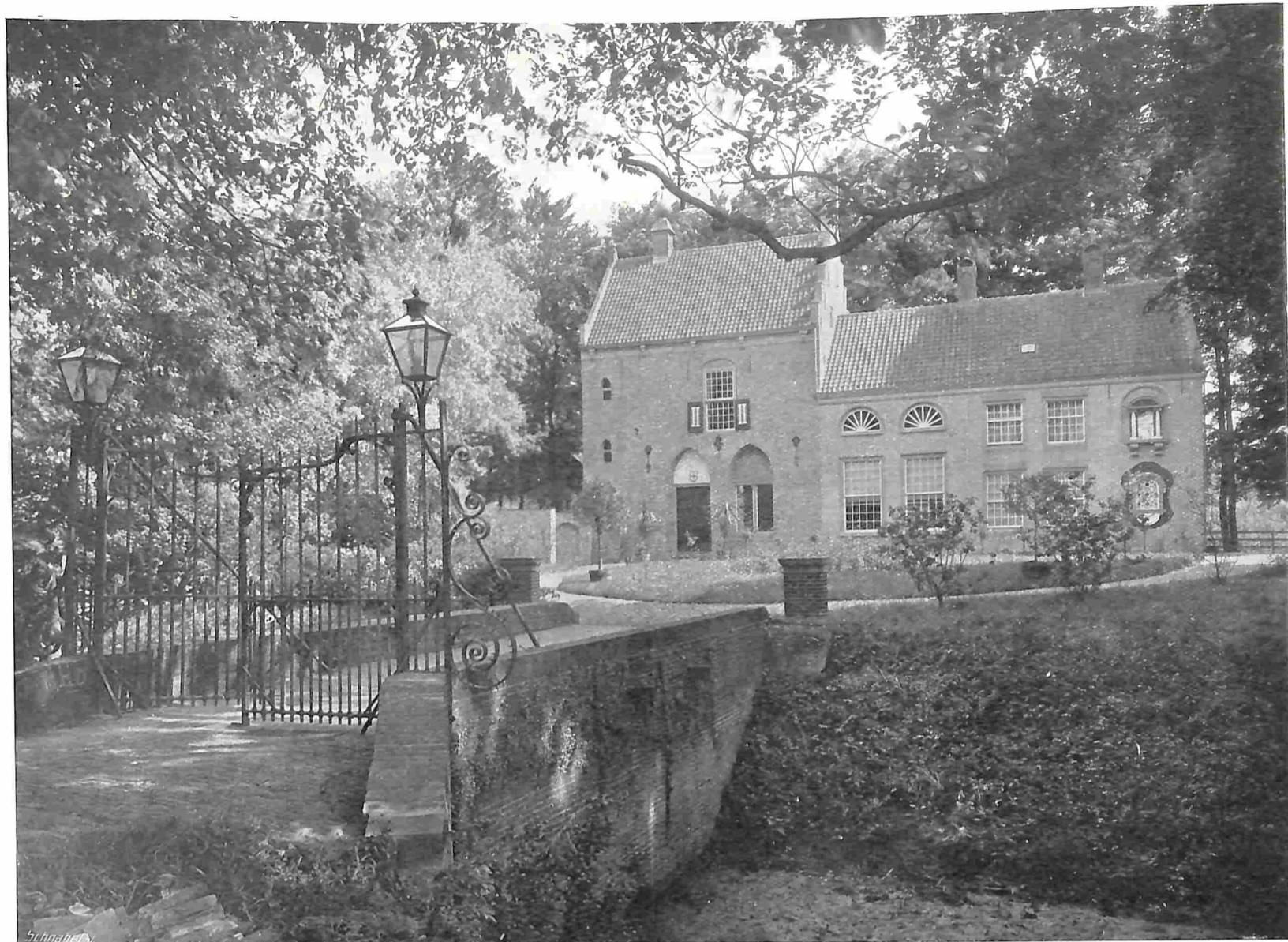

Foto C. Steenberg.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL. SLOTBRUG MET HET SPYKER OP DEN ACHTERGROND.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.

DE weg die naar Brakel voert, dezelfde weg (of juistere dezelfde route) die er meer dan duizend jaar geleden reeds heenvoerde, is een onafgebroken, intense genieting voor wie van Holland en zijn rivieren houdt, Holland genomen in den ruimen zin van ons vlakke water-land.

Die weg is vol levendigheid en beking. Aan de eene zijde strekt zich tot in eindelooze verte het welig polderland uit, naar alle kanten doorsneden met smalle beboomde grintweggetjes, ergens uitlopend op 'n groepje huizen. Aan de andere zijde stroomt breed en den eenen oever naar den anderen. Stoere sleepbooten sjouwen malend tot-zinkens-toe-geladen rijnen achter zich aan. Die weg voert langs kleine, oude dorpjes, die zich langs den dijk rekken, voert langs verschuilde meer of minder broekte torenruïnen: 'n begroeide stuk muur, 'n oude poort, 'n verbroekte toren, 'n gave burcht zoals Loevestein, die allen de herinnering wekken aan den tijd, toen de Waal tal van burchten, kasteelen, roofridder-nesten telde, toen de Noormannen ver stroomopwaarts kwamen en dorpen en kasteelen plunderden of brandschatten.

„Brakel is zulk een oud dorpje en Het Spyker heeft die tijden meegemaakt”. 't Was al wat ik wist, toen ik den eersten keer op 'n broeiheeten zomerdag in het hooge gras van de uiterwaarden tegenover het klompje huizen, dat men gezegd had dat Brakel was, geduldig te wachten zat op den veerman, dien ik met 'n sonoren belklank (wonderlijk hel opklinkend in de hietstijl) den moeten overroepen. Benieuwd, geprikkeld benieuwd na den langen warmen tocht was ik naar het zien van die oude overblijfselen, naar het vernemen van bijzonderheden, naar het al of niet interessante van de geschiedenis van Het Spyker. Echter, de veerman had geen haast. En de stilte, de vrijwel absolute middag-eenzaamheid met rondom niets dan het water en den effen lucht-koepel, nivelleerde geleidelijk die sterke benieuwdheid, zoodat tenslotte de laconieke, bijkans nuchtere mededeeling van den veerman „dat er nog 'n stukje ruïne stond en Het Spijker de woning van den tuinman was” geen al te groote teleurstelling opwekte. Wat het wél deed, was zijn ongevraagde mededeeling: „Je treft het niet, de heer is er niet”.

De „heer” (Jhr. v. Dam v. Brakel) was er inderdaad niet. De tuinman, dien ik, dwalende door bloemen- en moestuin, tenslotte opdoek, was echter bereid (na secure overtuiging dat ik wel toestemming had) een en ander te laten zien. En te vertellen. Wat

meeviel, want hij bleek verscheidene bijzonderheden te weten, zoodat ik de eerste historische mededeelingen opteekende uit den mond van een eenvoudigen man-van-het-land, die zich overigens bijster goed liet interviewen. Wat weer eens wat anders is dan het putten uit mufte boeken in stille bibliotheekzalen.

Zoo vernam ik allereerst, tusschen sla en boontjes op 'n bankje, dat de heerlijkheid Brakel in 860 gesticht zou zijn, dat er ettelijke malen geplunderd was en het slot in 1672 in de lucht gevlogen was. Voorts dat de bezitting momenteel ruim 70 bunder besloeg bestaande uit weiland, boomgaard en best vooraf van belang was, dat het feitelijk uit drie gedeelten bestond: de ruïne van het eigenlijke slot; het Spyker als gaaf overblijfsel en het tegenwoordige „Huis”.

Met dit laatste begon onze rondgang. Het bleek een uiterst eenvoudig gebouw, verzezen op een hoog stuk grond. Na het huis de ruïne. Treffende overgang van nuchterheid naar romantiek. Want voor wie er gevoelig voor is, licht in de ruïne van de overblijfselen van het oude slot dat eigenaardig romantische, 't welk aan natuurlijke ruïnes eigen is. Al dadelijk de toegang erheen, over de breede gracht die het omringt, met een smalle plank welke op 'n brok prachtig verweerde muur rust. Dan slingerpaadjes, dicht, heel dicht begroeide, mos op den grond. De ruïne zelf bestaat uit twee gedeelten, blijkbaar twee torenresten. Aan de muren hechten wilde klimplanten; tusschen de steenhoopen schieten varens op. Het eene gedeelte bestaat slechts uit muurresten. Het andere gedeelte is blijkbaar ouder want de steenen zijn grooter en ruwer. Boven een ronde deuropening is een hardsteen gemetseld waarin de volgende jaartallen gehouwen zijn: 860, 1321, 1407, 1672. Links en rechts van dien ingang zijn eveneens uitgehouwen steenen met verschillende wapens en een doodshoofd met gekruiste doodsbeenderen.

„Of ik er ook bovenop moest?”

Natuurlijk. Gemakkelijk ging het echter niet langs den verweerden steenen wenteltrap, dwars door boomtakken heen. Doch boven wachtte een verrassing. In nissen langs den gekanteelden torenmuur stond daar een curieuse verzameling aardewerk, kannetjes, potjes, scherven, resten van beelden en van beeldhouwwerk. „Vroeger uit de grachten opgegraven” was al wat mijn tuinman mij hiervan melden kon....

Over het zelfde brugje gingen we terug en liepen rondom de stille grachten, die door breede boomtakken overwelfd worden

en telkens 'n fraaie omlijsting vormen voor de doorkijkjes op de ruïne. Doorkijkjes, die verlokkelijk noodden om aan den kant te gaan zitten en te fantasieeren over wat hier op dit afgesloten plekje in den loop der eeuwen voorgevallen mocht zijn; om te filosofeeren over de ondoordringbaarheid, het stille zwijgen der doode resten. Doch het bloeiende leven rondom, de pracht van het zondortinteld bosch, het trok tenslotte meer. En ook het einddoel van onzen rondgang: Het Spyker, het eigenlijke Spyker zelf.

Ook dit gebouw bleek omgeven door een gracht. Terzij geeft een houten, aan de voorzijde een steenen brug toegang tot den omliggenden tuin. Aan de Oostzijde rijst een muur uit het grachtwater op. Vroeger lag daarover een brug, die een rechtstreeksche verbinding vormde met de nabijgelegen kerk. Het Spyker zelf bestaat uit twee gedeelten, waarvan het lagere blijkbaar van later bouw is dan het hogere. De hoofdingang hiervan en het raam daarnaast is in gothischen vorm, terwijl daarboven een vierkant raam gebouwd is. De zijkant is in trapgevel-vorm; een sober torentje breekt de noklijn van het dak. 'n Drietal fraaie ijzeren ankers is verder het eenige gevelsieraad. Het lagere gedeelte is zeer eenvoudig van bouw. Het eenige wat daarvan de aandacht trekt, is een tweetal nissen boven elkaar, waarvan de bovenste, onder een stralenden zon, het opschrift heeft: non inferiora secutus.

In het huis trekken vooral een tweetal kamers de aandacht om hunne betimmering. De huiskamer heeft een fraaie eikenhouten schouw, breed en fors, rustig van verdeling. De deuren en de paneelen erboven zijn sierlijk en vaardig gesneden en blijkbaar door de kundige hand van een gevoeligen werker uitgevoerd. En dan is er de trap die attentie vraagt. Niet om fraai beeldsnijwerk, doch om haar ouderdom, die volgens mijn geleider tot in de 15e eeuw terugging, een bewering door haren toestand gestaafd. En ook om de kamertjes welke op dien trap uitkomen. Op de deuren daarvan staat (weliswaar in letters van lateren tijd) St. Petruscel, St. Mariacel, St. Janscel. Blijkbaar had het Spyker dus tot verblijfplaats van geestelijken gediend, iets wat de tuinman bevestigde. In de cellen prijken nog ruitjes, beschilderd met wapens, in grisaille-techniek uitgevoerd. Mijn begriepelijke belangstelling naar de gebrande wapens bezorgde mij de verrassende mededeeling dat nog niet lang geleden in elk der beide groote ramen van het hoofdgedeelte van Het Spyker een viertal groote geschilderde glasramen gestaan hadden, welke een jaar geleden door den eigenaar waren verkocht. „Ramen met tal van wapens en bijbelsche voorstellingen”, wist ik nog te vernemen. En ook, dat nog niet zoo heel lang geleden het Spyker een soort museum geweest was, dat het „Nut” er bijeengekomen was en er zelfs kerk gehouden werd. De hoofdonderwijzer wist er wel meer van. En inderdaad, op hem deed ik geen vergeefsch beroep. Bronnen werden mij genoemd, losse aantekeningen afgestaan. Daaronder zelfs een beschrijving van enkele episoden die naar het romantische neigde.

Langs het veer, op de Waal, passeerde sleep na sleep. „'t Duurt soms een uur, eer je over kan,” zei de laconieke veerman. In 't gras heb ik maar liggen wachten, liggen soezen over het interessante hoe nu uit het mengelmoes van mededeelingen en boeken en aantekeningen zou gaan opleven in regelmatig verloop 't geen ik dien dag gezien en gehoord had.

* * *
In de algemeen bekende geschiedenisboeken en kasteelbeschrijvingen is aan Het Spyker en aan Het Huis betrekkelijk weinig aandacht gewijd. Slechts Robidé v. d. Aa in Oud-Nederland en Ds. Quack in de Geldersche Volksalmanak van 1875 geven in zeer algemeene trekken de geschiedenis weer, de eerste van het slot en de ruïne, de tweede van Het Spyker, dat eerst een onderdeel van de heerlijkheid was, later een zelfstandige bezitting en in de vorige eeuw weer hereenigd met het inmiddels tot ruïne geworden slot. Interessanter bleken mij echter verschillende mededeelingen en archiefstukken van Jhr. van Dam van Brakel en de aantekeningen, overgenomen door den heer Westrate te Brakel. Jammer dat van deze laatste

Schnabelst.

Foto C. Steenbergh.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE BENEDENKAMER IN HET OUDE GEDEELTE.

de oorsprong niet was na te speuren, zoodat zij niet als absoluut betrouwbaar aanvaard konden worden, te minder omdat blijkbaar een levendige beschrijver zich somtijds had laten gaan. Toch is er op verschillende punten volkomen overeenkomst met de officieele geschiedenis. Enkele vage punten daarvan worden zelfs duidelijker en in het volgende is dan ook hier en daar een dankbaar gebruik van die „Histories-Romantische Tijdkortingen” gemaakt. Verwonderlijk mag het heeten dat er zoo weinig studie van meer uitvoerigen aard van het slot en van Het Spyker is gemaakt, vooral omdat het laatste nauwelijks een halve eeuw geleden een merkwaardige collectie oudheden en kunstschaten huisvestte. Waaromtrent helaas veel te weinig bekend is.

Oude kronieken wijzen uit, dat omstreeks 860 te Brakel een slot gesticht werd door Boudewijn II. Aanleiding tot die stichting zou zijn verdrijving uit Heusden door de Noormannen zijn, een aanleiding die door anderen weer in twijfel wordt getrokken, aangezien de historie geen verwoesting noch een aanval op Heusden door de toenmalige schrik der zee aanwijst. Over een tijdperk van enkele honderden jaren is de geschiedenis van dit slot onbekend. Slechts een enkele aantekening uit het archief vermeldt, sober en kort: In 1009 door de Noormannen verbrand. Bekend is verder dat er in het laatst van de 13e eeuw een gericht van Brakel en Rodichem bestond dat aan het edel geslacht van Brakel

Schnabelst.

Foto C. Steenbergh.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE RUÏNE VAN HET EIGENLIJKE KASTEEL

behoorde. Dit geslacht zou gesproten zijn uit de Altena's, die tevoren onder hunne uitgestrekte bezittingen Brakel enz. telden. Een tak der Altena's verkreeg door splitsing en deeling deze heerlijkheid en vormden alzoo een nieuw geslacht „van Brakell”, dat metaal en kleur aan het oorspronkelijke wapen veranderde.

Op die heerlijkheid stond toen, omringd door grachten, een vrij sterk kasteel aan de Oostzijde van het dorp. Een voorpoort vormde den toegang tot het slot. In deze voorpoort woonde de „deurwachter”. Men hief er de leenen en betaalde de thijnsen waardoor er al spoedig den naam poortkamer aan gegeven werd. Bovendien was het de verzamelaarsplaats der tienden en de voorraadshuizen van granen waarom het wel „spicarium” (spica — korenaar) genoemd werd, al spoedig verbasterd tot „Spyker”.

De heerlijkheid Brakel bleef niet onverdeeld. In 1318 toen Staeske (Eustatius) Heer van Brakel was, vond er een scheiding plaats, niet alleen in de bezitting doch ook in de gronden rondom het slot, waardoor Het Spyker aan een stamgenoot, eveneens een Staeske van Brakel kwam „als een vrij, eigen en niet leenroerig

goed met het recht van krijtende tienden en velerhande thynsen”. In hoeverre nu de geschiedenis van Het Spyker parallel loopt met die van het slot, is nergens vermeld. Bij de vele wederwaardigheden toch, die het slot onderging, schijnt het Spyker eigenaardig genoeg weinig betrokken geweest te zijn. Die wederwaardigheden begonnen reeds in de middeleeuwen tijdens de algemeene twisten tusschen de verschillende graafschappen. Heer Staeske van het Slot had de partij van Reynold v. Gelder gekozen, wat hem in 1321 een plundering van zijn huis op den hals haalde door de Hollandsche en Stichtsche benden. Die plundering en schade noopten hem zijn huis, of liever wat er over was, met zijn vooroochten, heggen en boomgaarden „binnen de voorste grachten gelegen” aan Reynold v. Gelder ter leen op te vragen en tot een *open huis* te maken, alzoo leenman wordende van de Graven van Gelder. De gezochte bescherming bracht dit echter niet voor zijn geslacht. De Geldersche graaf geraafde overhoop met Willem VI van Holland wensende Gorcum, wat tengevolge had dat het nabijgelegen Brakel in 1407 andermaal geplunderd en verbrand werd. Kort daarop gingen de bezittingen wegens uitsterven van het mannelijk geslacht door een erfdochter over in het geslacht Broekhuizen van Woudenberg (ook Kalkburch en Gerdenburg) wat een verrijzenis van het slot tengevolge had. „Men zag het toen met dezelfs vier hoeken naar de hoofdstreken gekeerd, de kamers en zalen waren ten Oosten en Zuiden tusschen twee ronde torens ingesloten; over de binnenplaats kwam men langs een stevigen vierkanten toren met een vierkant volwendak gedekt, door een poort, boven welke het borstbeeld van geplaatst was, op de valbrug en zoo naar het voorgeburgte alwaar de nederhuizingen met trapgevels waren. Een en ander was door een ruime ringmuur omgeven, getooid met een rond wachttorentje en afgesloten door een voorpoort. Het geheel was door breede en diepe grachten, door muurwerk bekleed, omringd”.

Nauwelijks een eeuw duurde die herrijzenis. In het begin der 16e eeuw werd het door Rudolf v. Anholt, bendevoofd der keizerlijken, gebrandschat en „in kolen gelegd”. Later werd het weer opgebouwd. Nog was de 16e eeuw niet ten einde, toen het al weer geplunderd werd, nu door de Spanjaarden (1574). Inmiddels was het slot en aanhoorigheden overgegaan aan het geslacht Azewijn.

Geen en ander duurde langzamerhand met het achtste eeuw slot gedaan raakte. Toch duurde het nog tot in 1672, het somberdreigende geschiedenisjaar, aler de genadeslag viel. De Franschen, doorgedrongen tot in het hart van Holland, hadden een afdeeling in Bommell, welke de geheele omgeving afliet, plunderend en brandschattend. Ook het Huis te Brakel viel begrijpelijkerwijs daaronder. Echter bleek er zoo min geld als geldswaardige dingen te vinden. Ergo volgden zij hun principieele opvatting en staken er den brand in. „Zij maakten alles voor hun plan gereed, doch hielpen eerst nog aan het bergen van vensters en vloeren”, zeggen de aanteekeningen laconiek! De kelders werden met kruit gevuld en na een mislukte poging, vloog het slot met een donderenden slag in de lucht. Wijd en zijd vlogen de steenen en stukken. Nu nog wordt er bijna bij elke opgraving een en ander gevonden wat aan die vernieling op 25 Sept. 1672 herinnert.

Van dien tijd af diende „de nederhuizinge op het voorgeburgte” den bezitter (het geslacht Piek) tot verblijf. In 1703 ruimde men de puinhoopen op, doch een storm voltooid in den herfst de vernietiging. . . . Ook de nieuwe eigenaar uit het geslacht Wilhelmus dacht niet aan opbouw, doch stichtte in 1768 op een ander gedeelte der heerlijkheid een groot doch eenvoudig landhuis: „het Huis”. De ruïne van het oude slot lag intusschen zoo goed als vergeten tusschen wild opgroeiende boomen, struiken en planten, bedolven onder mos en onkruid. „Uilen, sperwers, kraaien, mussen, doch geen menschen hielden er verblijf. Het had den naam van *heuvel*, omdat het hoog boven de schier verdroogde grachten uitstak. Maar niemand ging bij dag alleen derwaarts. En tot een nachtelijk bezoek had men de geheele bevolking van Brakel tevergeefs uitgenoodigd, daar men in de stellige meening verkeerde, dat het door spoken en geesten bewoond werd”.

(Slot volgt).

C. VREEDENBURGH JR.

OM EN BIJ DEN OORLOG.

III. DE MOORD TE CANNE.

In het jaar 1839, bij de scheiding tusschen België en Nederland, hebben de Mogendheden beslist, dat, als evenwicht tegen de aan de Maas gelegden Belgische vesting Luik, het sterk omwalde Maastricht met hare beide forten aan Nederland zou worden afgestaan met een bepaalde strook grond er om heen. Onze Limburgsche geschiedschrijver, pastoor Habets, beweert, dat aan eene zijde de uitgestrektheid van dit gebied werd bepaald door den afstand, welke een uit een kanon geschoten kogel te dier tijde kon afleggen.

De kracht van het kanon is toenmaals zeer onpractisch geweest: zij heeft ten minste hetzelfde dorpje in twee deelen gescheiden, in een Hollandsch en Belgisch gedeelte.

Zoo bestaat dan nog heden ten dage het Hollandsche en Belgisch „Canne”.

Mooi, vreedzaam dorp in een gleuf, gevormd door de ter weerszijden oprijzende heuvelen, op wier glooiingen groene velden naast de gele vierkante vakken van passende groene velden.

Prachtig, oud kasteel, met ruime terrassen, vol weelderige bloemen, vlak voor een uitgestrekt donker bosch met zwaar geboomte.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE THANS UIT DE HAL VAN HET KASTEEL VERDWENEN
OUDE GEBRANDSCHILDERDE RAMEN.

Raam in een kozijn, van veertig ruiten. Middenin in vier kwartieren met groot helmteeken, helmkleed en helm, te zamen beslaande twintig ruiten. Daaronder op vijf ruiten een cartouche met serafijnen, ter weerszijden houdende het opschrift: Nicolaes Goltzen, ontfaenger der Nymegens Quaerttyer in Thielbreweert ende schepen der hooge Gerichtsbancke van Zuylichem Ao 1649.

De tuinen omgeven door hoogen zandsteen muur, waarlangs een nauwe landweg, kronkelend van den heuveltop naar het dorp, de grensscheiding tusschen ons land en de naburige staat.

Aan de andere zijde van den weg een landelijke villa, de eerste woning op Belgisch gebied, eigendom van den heer van Poswick, burgemeester van Belgisch Canne.

Breed, van mergelsteen opgetrokken huis, omringd door tuinen vol perken, waarin bloeien de vol open rozen, vuisten dik in rijke verscheidenheid en hoogstengelige dahlias; uit een bed van bonte violen verheft zich het witte gipsbeeld van „de Vrede” . . . bittere, wreede ironie, want hier op deze plek, in dit huis, is de vrede verkracht op de laagste, gemeenste, liederlijkste wijze; hier zijn gevallen, niet in den oorlog, niet in een gevecht van man tegen man, onschuldige wezens, die zich niet konden verdedigen of zich te weer stellen; hier zijn vermoord door ellendige, wreede lafaards met ruw barbaren-geweld een man en een vrouw, omdat . . . maar laat mij geleidelijk vertellen.

Voor dit huis steeg ik van mijn rijwieltje om het met aandacht te beschouwen — een geheel leeg huis, naakte ramen zonder gordijnen, enkele ruiten kapot, type van verlaten huis, wijders niets vreemds, niets merkwaardigs. In de nabijheid twee mannen, een geheel in 't zwart gekleed. In de hoop van hen eenige nauwkeurige inlichtingen te mogen ontvangen, vraag ik, of dit het huis is van den burgemeester van Poswick.

„Jawel, mijnheer” antwoordt mij een hunner; „ik ben de burgemeester zelf”.

Groote, sterke man met breede, forsche schouders, rond sympathiek gezicht, den kin omlijst door zwarten baard, een waas van droefgeestige weemoed in de donkere oogen.

Een geruime poos een tegenover elkaar staan in diep stilzwijgen. Ik vind geen woorden om uiting te geven aan mijn voelen, aan mijn denken op dit oogenblik tegenover dezen zwaar beproefden man.

„Het is afschuwelijk, afschuwelijk geweest, wie had zoo iets kunnen denken”, hij eindelijk, langzaam, fluisterend als sprekend met zich zelve.

„Hoe is 't eigenlijk gebeurd, burgemeester”, waag ik te vragen.

„Ik weet het niet, mijnheer; ik was er niet bij; ik begrijp het ook niet, nu nog niet; ik weet alleen zeker, dat het mijn schuld niet is, dat ik mij niets heb te verwijten; ik heb al het mogelijke gedaan om te beletten, dat hier hetzelfde zou gebeuren als gebeurd is te Visé, te Berneau en te Moulant; ik heb alles, alles gedaan om te voorkomen, dat ook hier door boeren zou geschoten worden; ik heb bevel gegeven, dat alle inwoners de wapens moesten inleveren op het stadhuis; ik heb zelf met de gendarmen hunne huizen onderzocht, om mij te overtuigen, dat zij aan mijn bevel hadden voldaan; ik ben in de kelders geweest, op de zolders; ik heb de kasten voor mij laten openen; ik heb niks, niks gevonden; ik heb de grendels van de deuren laten wegnemen, omdat ik wist dat de Duitschers eischen, dat de toegang tot elke woning voor hen vrij moet zijn; ik heb mijn dorpelingen honderden malen voorgehouden om toch maar in 's Hemelsnaam beleefd en vriendelijk tegenover hen te zijn — 't was de eenige manier om hen gunstig voor ons te stemmen, om hen bedaard te houden en zij hebben het gedaan mijnheer; zij hebben mijn raad gevolgd; zij hebben hen ontvangen in hun huizen; zij hebben hun brood, vleesch, koffie, bier, eten en drinken gegeven, zooveel zij maar wilden; alle herbergen zijn steeds voor hen open geweest; deze waren dan ook altijd vol en de herbergiers hebben hun nooit een cent laten betalen, altijd maar door getraceerd; u begrijpt, 't was niet goedschiks, 't was met den duivel in 't hart, maar enfin, wij hadden onzen zin: de Pruisen deden ons niks, ze waren au contraire zeer vriendelijk en gingen als goede kameraden met ons om.

't Was dan ook hier volkomen secuur, zooals ik dacht; ik was zelfs zoo zeker, dat het hier geheel vredig was, dat ik mijn besten vriend, den advocaat Diriks uit Roclenge, heb gevraagd, om met zijn vrouw en vier kinderen bij mij te komen logeeren; 't was in elk geval hier secuurder dan bij hem. God, God, had ik het maar niet gedaan, was hij maar niet gekomen, dan leefde de arme kerel nog.

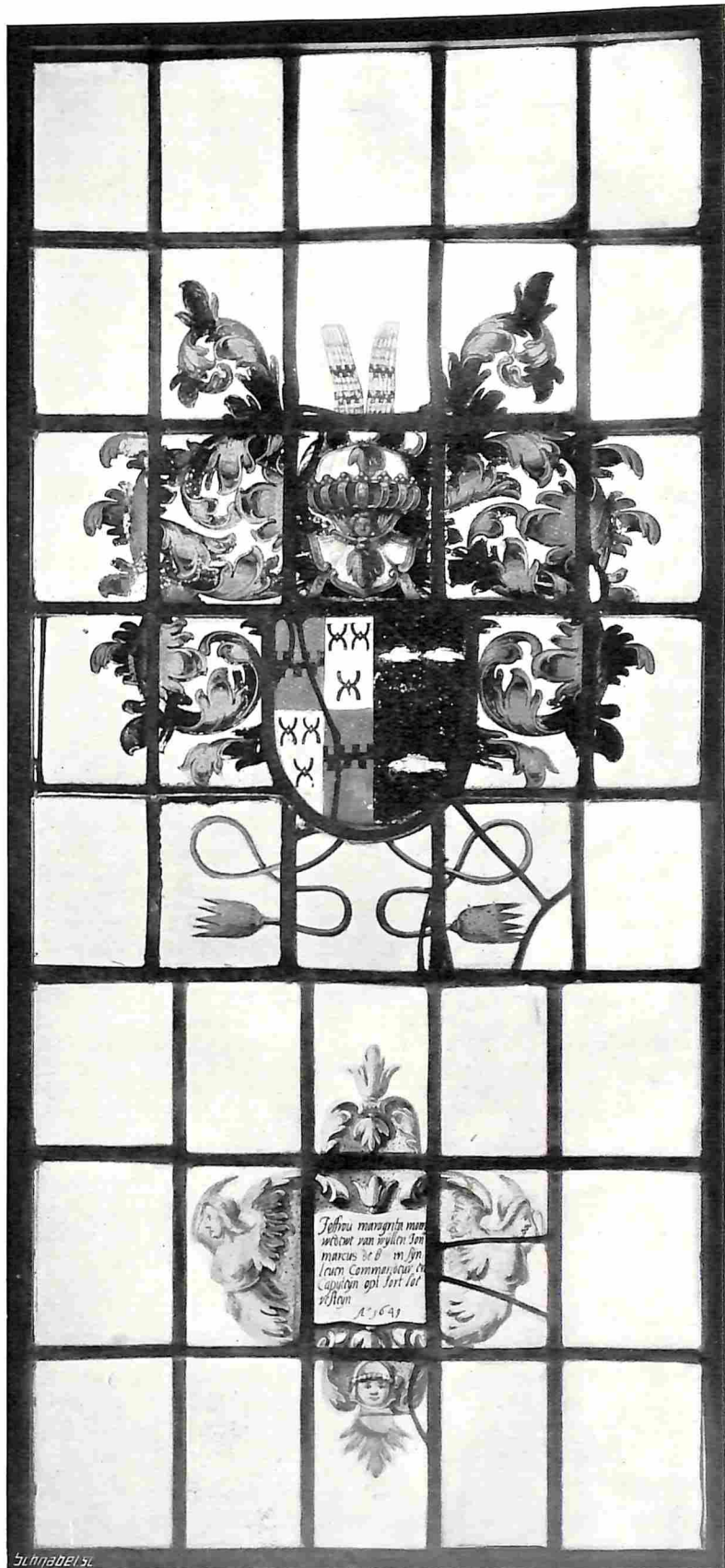
Enfin, 't is om u maar te zeggen hoe het hier was in 't dorp, en toen gebeurde het mijnheer, het verschrikkelijke en juist op een moment, dat ik er het minst aan dacht.

't Was op een avond; ik wandelde zoowat heel alleen door Canne om te zien of alles in orde was; ik zag een heele boel soldaten, die mij allen heel vriendelijk groetten met een Guten Abend Herr Burgermeister, terwijl zij de hand aan de pet brachten, want ze kenden mij al.

Ik was zoo wat op de grens van mijn dorp aan den anderen, aan den Belgischen kant, toen ik op eens een schot hoorde — aan God, God, wat ben ik geschrokken; zoo hard, als ik kon, ben ik teruggelopen in de richting van waar dat schot moest gevallen zijn.

Nauwelijks vijf minuten verder kwam een boer mij tegen, die mij toeschreeuwde: „burgemeester, de Pruisen zien bij uch in hos”.

„Bij mij . . . bij mij in huis; 't kon niet, dat was onmogelijk; uit mijn huis kon niet geschoten zijn; daar was niemand anders dan mijn vrouw met onze twee kinderen, mijn vriend, diens vrouw dan mijn vrouw met onze twee kinderen, mijn vriend, diens vrouw met vier kinderen en onze meid, die konden het niet gedaan hebben; buitendien er was geen geweer, geen revolver bij mij in huis, dat wist ik zeker, maar toch de angst, de schrik, ze deden mij nog veel harder loopen; ik vloog naar huis; ik duwde met geweld tegen de deur, maar die ging slechts op een kier open;

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE THANS UIT DE HAL VAN HET KASTEEL VERDWENEN
OUDE GEBRANDSCHILDERDE RAMEN.

Raam in een kozijn, van veertig ruiten, pendant van het raam, afgebeeld op de vorige bladzijde. Het wapen in twee helften, waarvan de eene helft in vier kwartieren. Hieronder dezelfde cartouche als bij 't andere raam, met opschrift: Jefrou Maragrita Mom wedewe van wijlen Jan Marcus de Bij in syn leven commandeur en capitein opt fort Loewesteyn Ao 1649.

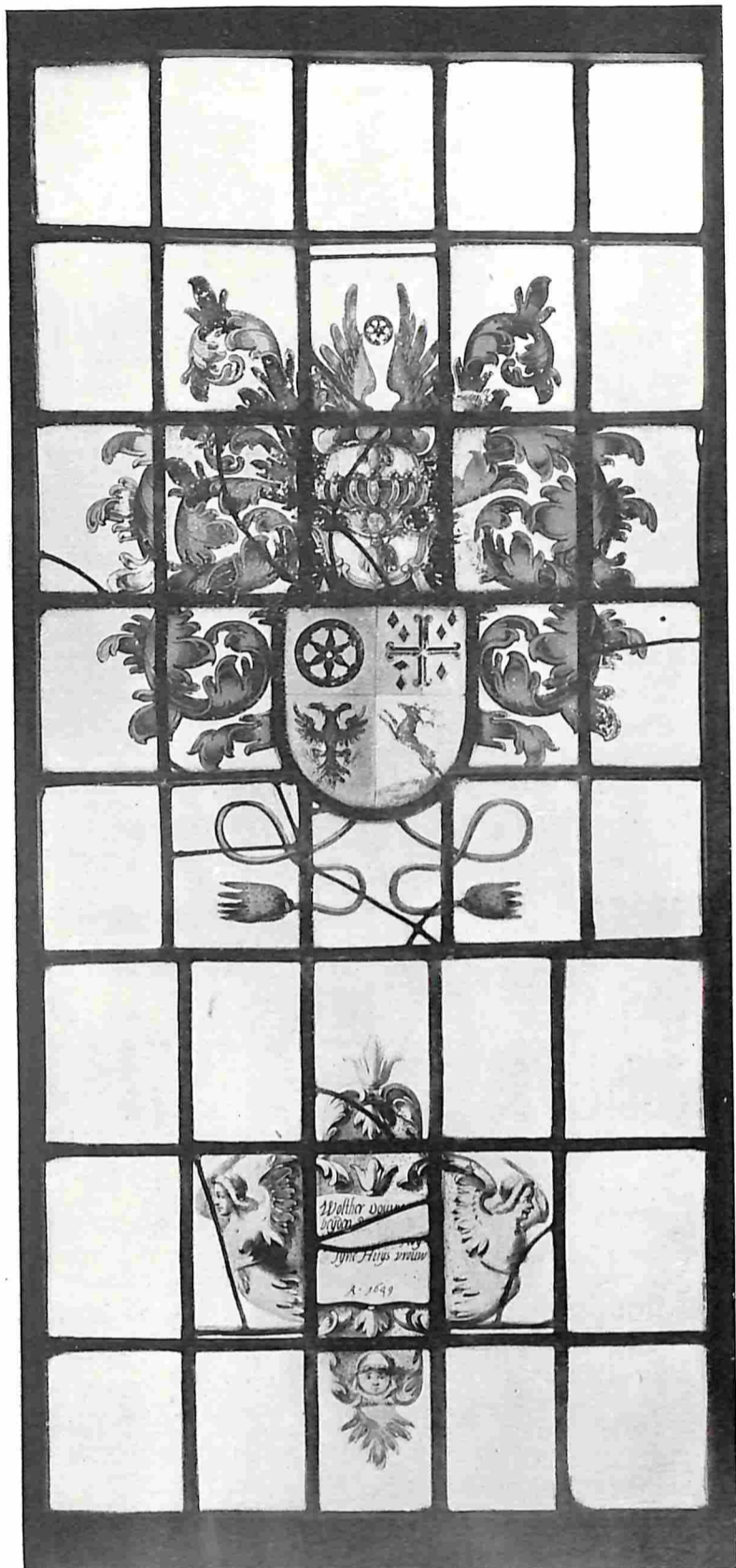
daar achter lag iets zwaars dat, haar weerhield; 't was me of ik toen al alles begreep; ik voelde me koud worden; zachtkens heb ik weer geduwd, om den last daarachter weg te schuiven; 't is me gelukt en toen zag ik daar in 't schemerdonker ze voor mij liggen, mijnheer, mijn arme vrouw, 't gezicht onherkenbaar onder 't bloed en de kleeren ook rood van 't bloed — à propos wilt u soms de plaats eens zien, waar ik ze gevonden heb; ik kan u dan nog veel meer toonen”.

„Gaarne burgemeester, als het tenminste niet te veel van u gevraagd is, als het u niet te veel aangrijpt.”

„Neen, neen . . . gaat u maar mee”.

Stilzwijgend volg ik hem naar de achterpoort van het huis, waarlangs de scheidingsweg tusschen de beide koninkrijken. Hij tracht dezen met schouderduw te openen, maar deze is gesloten; de officier van de Hollandsche grenswacht reikt hem de sleutel over, die aan dezen — ik weet niet door wien — ter bewaring is gegeven.

Spoedig is de poort nu geopend; een kleine binnenplaats, waarop rustig voor zijn hok een hond ligt te slapen, een paar kippen,

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE THANS UIT DE HAL VAN HET KASTEEL VERDWENEN
OUDE GEBRANDSCHILDERDE RAMEN.

Raam, als de beide vorige, met wapen en cartouche, geheel gelijk en op dezelfde wijze bewerkt. Cartouche met opschrift: Wolther Douw....., beiden..... syne huysvrouw Ao 1649.

zich koesterend in de zon, een rij duiven met dik gekropte borsten op den nok van het dak, vervolgens door lage deur een kleine, smalle corridor met blauw steenen vloer.

„Zie je, mijnheer, hier lag ze, mijn vrouw” — hij kan niet verder; de tranen in zijn keel verstommen zijn stem — „en hier ziet u nog het gat in de muur, waarin de kogel heeft gezeten, waarmee ze haar hebben vermoord, die bloedhonden, en dat is nog niet het ergste, maar ze hebben haar ook de hersens ingeslagen met den kolf van het geweer, den heelen schedel kapot, als een stuk verfrommeld papier ingedeukt — hier, ziet u maar eens hier op den muur, tegen het plafond, alles vol bloed, van onder tot boven....”, terwijl de vuisten krampachtig zich ballen in woeste razernij, als wil hij verpletteren de laffe moordenaars.

„Ik zag natuurlijk direkt, dat ze dood was; ik heb ze toen willen opnemen en in de kamer brengen, toen ik op eens, een beetje verder, mijn vriend, de advocaat hoorde, die met flauwe stem mij riep; ik zag hem nu voor het eerst, ofschoon hij maar een paar passen verder lag, languit op den grond; ook zijn kleeren vol bloed, zijn gezicht echter niet; hem hadden zij met een bajonet door de borst gestoken.

„Ik vroeg hem nog iets — ik weet niet meer wat — maar hij antwoordde niet meer; hij rochelde alleen nog maar; toen hoor ik op eens huilen in den kelder; dat deed mij direkt aan mijn kinderen denken; verbeeld u, dat ik in mijn consternatie en verbouwereerdheid daaraan nog niet eens had gedacht. Ik wilde de kelderdeur openen, maar deze was van binnen op slot; ik riep: doe open, doe open, ik ben het, vader.

„Toen duurde het niet lang of ze hebben mij opengedaan en daar heb ik ze allemaal gevonden, de vrouw van mijn vriend met haar vier kinderen, mijn twee kinderen met de meid en wat die mij verteld heeft, mijnheer, die meid, een eenvoudige boerin, die het niet uit haar zelve kon hebben, als zij het zelve niet gezien had, dat zult u niet willen gelooven, geen mensch zal gelooven, dat zoo iets beestachtigs kan bestaan.

„Verbeeld u, mijn vrouw had haar jongste kind, ons dochttertje van vier jaren, aan haar hand, toen ze à bout portant op haar geschoten hebben; 't is met haar neergevallen, toen ze haar de hersenkas verpletterd hebben en mijn vriend Diriks had een klein kind op zijn arm, toen ze hem aan de bajonet hebben geregen: ze hebben langs het kind moeten steken; de beentjes van het wicht waren nog vol bloed, toen ik het vond.

„Kunt u daar met uw verstand bij, kunt u nu begrijpen, dat dat menschen waren, die zoo iets hebben kunnen doen, beschaafde menschen, zooals zij zich zelve noemen; zegt u nu eens zelf, kunt u daar met uw verstand bij?”

„Nee, zeker niet, burgemeester, zoo iets kan men zelfs niet van barbaren en kannibalen verwachten, maar.... als ik u vragen mag.... hoe weet u dat zoo precies; u waart er toch zelf niet bij.”

„Van de meid, mijnheer en ik heb u al gezegd, die is niet in staat om zoo iets te verzinnen; zij zelve heeft de vingers van mijn dochttertje moeten losmaken uit de hand van mijn vrouw, die haar nog altijd stevig vast hield; zij heeft het andere, als het ware moeten rukken uit den arm van mijn vriend, die het tegen zijn borst had gedrukt: u kunt het haar zelve vragen; ik zal ze even laten roepen; ze woont hier vlak bij.”

„Nee, dank u burgemeester, ik geloof u natuurlijk, hoe moeilijk het ook te gelooven is.

„'t Is ook niet te gelooven — één zaak moet ik hun echter ter eere Nageven: ze hebben zelve hun zwijnerij gevoeld. Ziet u maar eens hier” en hij wijst mij op een zwart geroosterde plek van het behang ter zijde van een venster — ziet u dat?”

„Jawel, maar ik begrijp niet”.

„Ze hebben ook nog het huis willen in brand steken, een gordijn, dat hebben ze verbrand; daar ligt nog de asch op de vensterbank, — als het hun gelukt was dan zouden ze allemaal, de vrouwen en ook die onschuldige bloeden van kinderen in den kelder gestikt zijn, maar wat zou hun dat hebben kunnen verd...., ze zouden natuurlijk gezegd hebben, dat ze het niet geweten hadden en die duivelsmoord op mijn vrouw en mijn vriend zou voor altoos verborgen zijn gebleven; niemand zou het gezien hebben; ze zullen ook in de vlammen zijn omgekomen, zouden ze natuurlijk gezegd hebben.”

Weer een lange poos een diepe stilte, hij wandelend met driftige schreden door het vertrek, terwijl ik tuur met strakke blikken door het venster naar buiten, zonder te zien.

„Burgemeester”, ik eindelijk weer.

„Wat blief?”

„Hebt u ook er eenig idee van, hoe het eigenlijk gekomen is; u hebt mij toch zelf verteld, dat er tusschen u en den vijand een vriendelijke, welwillende verhouding bestond, waarom zouden zij het dan gedaan hebben, waarom juist in uw huis zoo'n slachting?”

„Ja, daar kan ik ook geen antwoord op geven, het eenige, wat ik weet, wat anderen mij verteld hebben, is dat terwijle er een fouragewagen voorbijreed, door vele soldaten begeleid, een schot gevallen is — dat is zeker, dat heb ik ook gehoord. maar niet uit mijn huis, dat was onmogelijk, dat heb ik u al gezegd, maar 't schijnt toch wel in de nabijheid geweest te zijn.

„Wie het gelost heeft, weet ik niet; er zijn er, die beweren, dat zij duidelijk gezien hebben, dat een officier op een fluitje floot, en dat toen direkt het schieten begonnen is, net of het een afgesproken teeken was; anderen vertellen weer iets anders, maar ik weet het niet, ik weet niet wie het gedaan heeft, of het een Duitscher of een bewoner van Canne is geweest, ik weet het niet, dat zal later wel aan het dag licht komen, tenminste ik hoop het, maar één zaak is zeker, dat terstond na het schot de soldaten als dollen in ons huis zijn gestormd, als bloeddorstige beesten mijn vrouw en mijn besten vriend hebben vermoord.”

„Nog één vraag, als u het ten minste permitteert”.

„Zeker, mijnheer”.

„Is het uw plan om toch burgemeester van Canne te blijven, verondersteld dat het door Duitschland zou geannexeerd worden?”

„Nooit, nooit van z'n leven, of Canne Duitsch wordt of Belgisch blijft; ik blijf niet; ik ga ergens anders wonen; 't zou mij niet mogelijk zijn om elken dag dat huis te zien waar.... enfin, u begrijpt me nietwaar?”

„Ja, burgemeester”.

* * *
Weer heb ik mijn rijwiel bestegen; ik ben gereden langs den tuin vol bloeiende rozen, dahlias en violen, langs het beeld van de Vrede met zaligen glimlach om den mond; ik ben gereden langs

de weiden, waarin rustig kalm graasde het vee, dartel sprongen de jonge veulens, langs gaarden, waarin boomen, beladen met rose gevlekte appelen en peren, langs glinsterende witte zandsteenhuizen, langs sierlijke villa's, schier verborgen onder 't groene klimop en al roodgetinte wingerdranken, goudglanzend in zomersche, heldere zonneschijn; ik ben ook gereden langs tal van mannen en vrouwen met treurende, droevige gezichten, met vastgepen lippen, met wanhoop in de strak voor zich uitstarende oogen.

Dagbladen hebben later vermeld*, dat de gemeene, laffe bedrivers van dezen dubbelen moord, op Mevrouw van Poswick en den advokaat Diriks te Canne gepleegd, door den kriegsraad te Aken zijn ter dood veroordeeld en gefusilleerd.

Mr. L. H. J. LAMBERTS HURRELBRINCK.

HET BOOZE AARDMANNETJE VAN KOEVERDEN.

(Vervolg).

De stem van het aardmannetje was toornig, terwijl hij zeide: „Ik haat de menschen, vooral om de weelde der minne, die zij genieten kunnen, en om de liederen der minne, die zij ieder voorjaar weder zingen. Wat is er dan schoons in de liefde, dat ze er zich zoo op hoo-veerdigen? De dieren des velds kennen de minne ook, maar blaffen, loeien, blaten, brullen, janken, kakelen, snateren, grommen zij erover? Ik trêf de menschen, waar zij 't meest in te treffen zijn, en allen, die minneleed lijden, mogen er mij voor bedanken”.
Te zamen liepen ze het slotplein binnen. De pelgrim deed de brug weder neder.

Het was diepe nacht.

De wachters sliepen.

Ze traden in de zaal, waar de ridder van Raesfelt snurkte, en onbewegelijk wachtten ze. Het snurken snerpde door de stilte. 't Geleek 't geluid van 'n zwaard, dat tegen een ruwen steen geslepen wordt. 't Hield aan, hield aan, en plotseling eindigde het in een diepe zucht. Roerloos stonden het aardmannetje en de pelgrim tegen den valen wand.

De heer van Raesfelt had geslapen zonder gedachte of droom, doch plotseling drong de angst, dat hij zich niet met het vet had bewreven, zijn vreedzamen slaap binnen. Wankelend, tastend, stond hij op. Dronken zeilde hij naar de belendende kamer — hij zocht vloekend het kruikje met vet, hij bewreef zich gelaat en handen, gelijk hem de heks geleerd had, en viel toen, gerustgesteld, neder, als een blok hout. Snurkend verkondigde hij de beide vreemde wachters, dat zijn bewustzijn had opgehouden te bestaan.

Ook de wachters sliepen.

Maar hoe eindeloos de nacht was, het licht moest dagen. Het duister werd met matten glans doorzeefd. Inéens was 't oogenblik daar, dat men zien kon.

De pelgrim en het aardmannetje slopen tot vóór den slapenden ridder. De pelgrim trapte hem.

„Ontwaak, luiaard!”

De ridder sprong in de hoogte. Verwilderd van gedachte ontwaarde hij zijn kompaan, die hem 's nachts in het drinken had overwonnen, en het vreeselijk alruinmannetje, dat hem vijandschap had gezworen. Terwijl hij den kabouter aanzag, herinnerde hij zich ineens, dat hij zich met 't vet had ingewreven, en hij lachte dof.

„Jongetje”, sprak hij, „doe geen moeite! je kunt me niet zien”.

't Aardmannetje zag hem wel, want het vet, dat de pelgrim den ridder gereikt had, was zonder hekserij, en niet de minste uitwerking kon het hebben. Hij wist het te doen voorkomen, of hij hem inderdaad niet aanschouwen kon.

„Ik kan u niet zien, heer van Raesfelt, al zal het mij een volgend maal beter gelukken. Wanneer ik u zien kon, zou het u tot ongeluk zijn maar —” hij lachte listig, „ik zie u niet”.

De heer van Raesfelt kon denken, dat alles een droom was. Nauwelijks had de stem uitgeklonken, of reeds waren de pelgrim en het dwergje verdwenen. Had hij dan gedroomd, dat hij dien nacht de bekera met een armen boetevaarder gekruist had? Hij vroeg het den torenwachter. Deze staarde hem verbaasd aan. Geen pelgrim was er geweest — zoo zeide hij — en den hoorn had hij eerst twee avonden geleden, toen een van 's ridders geliefden buiten wachtte, gestooten.

De heer van Raesfelt keerde naar de zaal, en vond er twee bekeren. Hij zocht onder zijn zwaarden, en vermiste den scherp den degen, den giftigen dolk. Hij vroeg de wachters bij de brug, die zwoeren, dat ze geen vreemde gezien hadden, ook niemand der hoevenaars kon hem vertellen, dat er een pelgrim uit verre streken was geweest.

Hij lachte zijn vrees weg, en deed zich uit den kelder koppige dranken tappen. Hij trachtte te vergeten. Hij was de voorste bij jacht en vechtpartij, de dolste bij ieder woest avontuur.

Vreemd...

Tegenover de vrouwen had hij zijn zelfgenoegzaamheid verloren. Als hij door dorp of gehucht reed, traden ze aan hem niet meer tegemoet. Ze lachten niet meer, ze stieten elkander niet meer blozend-plagend in de zijden, norsch gingen ze langs hem heen.

Hij spotte om haar vreemd gedrag.

Maar er was een jong, meisje, Machteld, die woonde bij haar oom, den ridder van Bronckhorst. Vroeger had ze den heer van Raesfelt gaarne gezien, haar handen hadden getinteld, wanneer ze zijn naam hoorde noemen. Thans was het, of ze nooit meer over hem peinsde, ze wendde zich van hem af, als hij met haar spreken wilde. Eens vroeg hij: „Heb ik mij niet als een waar ridder gedragen, dat gij niet luisteren wilt, wanneer ik u wat zeg?”

Langzaam sprak ze: „Niet lang geleden zag ik een wilde beek, thans zag ik ze weder, rustig was ze geworden — het was hetzelfde water en dezelfde stroom”.

„Zou niet de rustige beek weder de wilde beek kunnen worden?” antwoordde hij sierlijk.

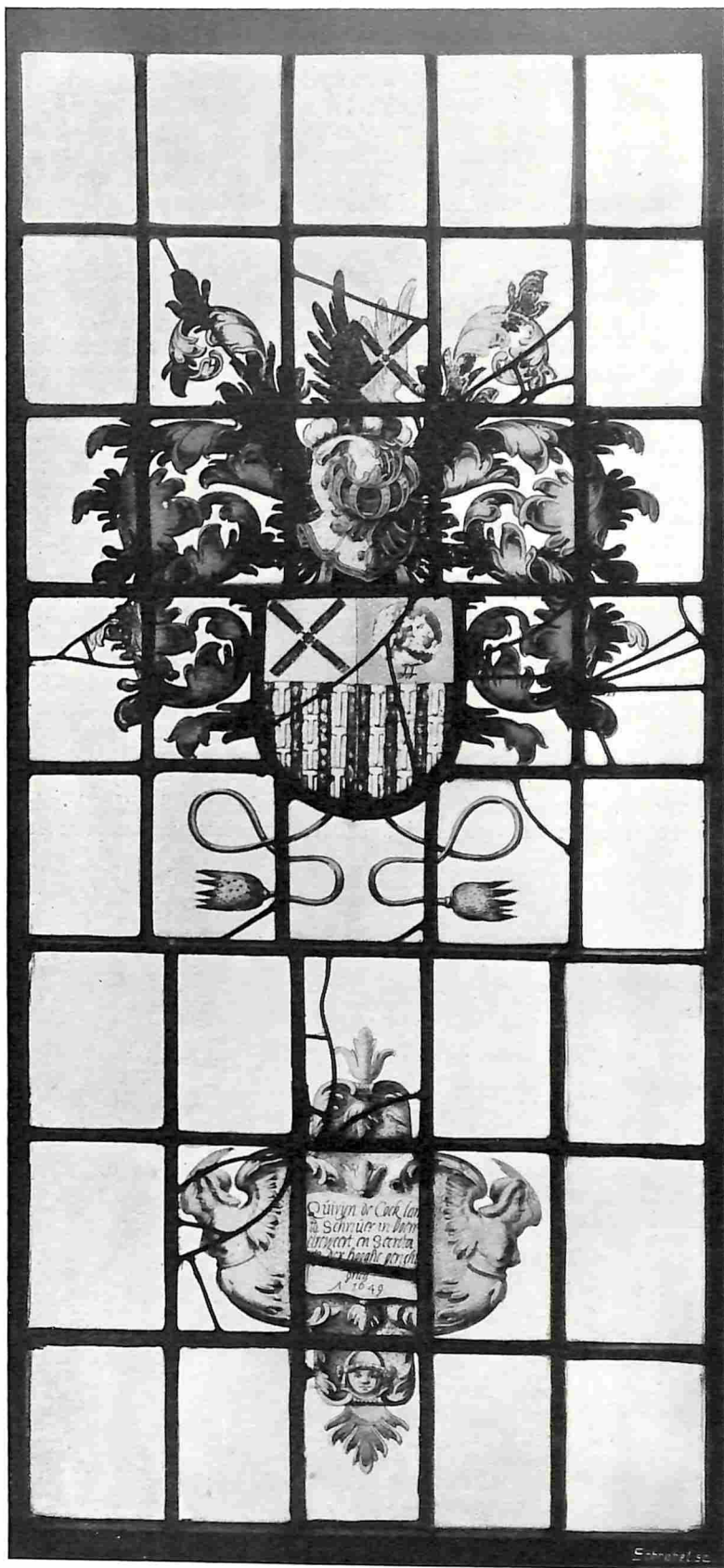
Droef was haar glimlach.

„Nooit zult gij de beek wild zien. Er is een dicht bosschage tusschen u en de beek gegroeid en nooit dringt ge dáár doorheen”.

Hij dacht aan den vreemden droom, en deinsde terug.

„Bij alle heiligen!” kreet hij, „dan heeft me 't booze aardmannetje van Koeverden gezien. Eeuwig moet ik minnen, doch wederliefde vind ik niet”.

Het was, of zijn stem haar nog als in vroeger tijd even ontroerde. Toen wendde ze zich trotsch van hem af.

HET SPYKER EN HET HUIS TE BRAKEL.
DE THANS UIT DE HAL VAN HET KASTEEL VERDWENEN
OUDE GEBRANDSCHILDERDE RAMEN.
Raam als de drie vorige. Cartouche met opschrift: Quirynde Cock Lanté schrijver
in Boemelweert en secretaris der hooghe gericht drien Ao 1649.

„Lijd uw leed”.

„Machteld”, smeekte hij, „heb me lief”.

Ze zag hem rustig aan.

In verrukking en smart kreet hij:

„Zal ik de sterren uit den hemel rukken, en ze voor uw voeten nederleggen, zal ik de vogelen vangen in hun vlucht, het hert in zijn loop, mijn handen buigen in den wolvenmuil, en de scherpe tanden eruit wringen, den dollen hond stuiten in zijn vaart, het wilde ros houden bij den slaanden poot, het water drinken uit de bron der melaatschen? Zal ik mijn voeten in doornen zetten, en sneller loopen dan een brak, die een buit vervolgt? Noem me een arbeid, een pijn, een zonde — als gij me maar lief hebt”.

Wreed lachte ze.

„Verspil uw liefde niet, want beter spreekt ge tot een doove, heer van Raesfelt”.

Hij greep haar bij de polsen.

„Mijn vrouw zult ge worden, Machteld”.

Ze was doodsbreek geworden, en staarde hem aan.

„Weet, wat ge doet — als ik zonder liefde uw vrouw word”.

Ze liet haar tanden dreigend zien. „Zet liever uw leven op een dobbelsteen dan op mijn liefde. Hatem zou ik u, heer van Raesfelt”.

„Bigod! ik zou u mij doen minnen”.

Zij wendde zich om. Duister zag hij haar na, zijn handen tot vuisten ballend.

Na dezen tijd reed hij dikwerf naar het slot des heeren van Bronckhorst, en ten laatste zeide hij hem, dat hij Machteld, zijn zwager's dochter, tot zijn vrouw begeerde. Dat gaf een groot festijn. De ridders van Heeckeren, van Ruurlo, van Koeverden, de rijke poorters van Zwolle, van Kampen, van Zalk, van Arnhem, van Utrecht, van Hattem, van Groningen, zij reden over de brug, de vaandelen zwierven.

Bleek was de bruid.

Op den hof waren berentemmers, die de grommende beesten lieten dansen. Er was een lange, gele heiden, die zoetebrokken verkocht, en luitspelers waren er, die wijzen zongen uit het land van den Rijn, een buikspreker, die dwaze grappen deed rommelen, een koorddanser, die door de lucht gleeed, een waarzegster, die voor enkele duiten de toekomst zeide; dans was er dag en nacht.

Bleek was de bruid.

De hertog van Gelre gaf een tournooi ter harer eere, daar kwamen ridders, die nooit nog in deze kontrijen waren geweest, uit Brabant, Vlaanderen, Artois en Henegouwen, ridders, die uitheemsch waren van sprake en manieren. Ze reden elkander tegemoet, het zand stooft, de rossen brieschten, vonken spatten uit den stoot van lans tegen harnas, vrouwekelen riepen zoete woorden, de heere van Raesfelt was de overwinnaar, en hij knielde neer voor de maagd, in wier naam hij streed, hij wachtte haar beloning.

Ze tooiden Machteld, en bloemen wonden ze in haar blonde haar, de jonge kamervrouwen, ze lachten haar toe, omdat haar meisjesdagen voorbij waren, en de ongekende minne haar tot luister zou worden. Ze hadden rappe vingers, de jonge kamervrouwen, en de schaduw der zon was bijkans niet verplaatst, zó snel hadden zij haar liefelijke taak volbracht.

Hoe bleek was de bruid.

Geur van wierook en 't goud der heiligenbeelden blonk. Plechtige zegeningen en droomerige cantieken, ritselen van priester-

gewaden, trillen van jonge-knape-stemmen, als jonge vogelen, die 't eerst de Mei bezingen, hoog in klank.

Bleek was de jonge vrouw.

De heere van Raesfelt reed weg met zijn buit, lang nog klonk 't paardegetrappel in de ooren der gasten.

En even verstomde het bruiloftsgedruisch.

't Aardmannetje stond te midden der feestenden. Zijn stem lachte: „Laat uw blijdschap zijn — uw vriend rijdt naar zijn graf”.

„Grijp hem”, riep de heer van Heeckeren. „Dood hem om zijn zwarte kunst”.

't Aardmannetje keek naar den grond, en zeide:

„Als ik u aanzie, ridder, zult gij dezelfde straf lijden als die van Raesfelt. Maar uw tijd is nog niet gekomen, en de zijne is nabij”.

Nadat hij deze woorden had gesproken, verdween hij, doch niet op de wijze van stervelingen, neen! eerst vervloede zijn nevelig hoofd weg in de lucht, toen de afgebrokte stompen der armen, de romp, de beenen. Als niet zoovele eervolle ridders en rijke borgers later de waarheid van het visioen hadden bezworen, wie zou het hebben kunnen gelooven?

Zij staakten het gelag, en ze bestegen de rossen. Ze lieten ze snel gaan, en volgden den heer van Raesfelt, om hem te waarschuwen, dat het booze aardmannetje zijn onheil had gesponnen.

Diep was het woud en op verborgen plek waren de heer van Raesfelt en zijn jonge vrouw. 't Paard was aan een boom gebonden.

In den morgen — ze hadden vergeefs gezocht — togen de ridders terug, langen tijd lieten ze de hoornen schallen, dat hun vriend het hooren zou. Ze waren te ver af, en de spelende wind borg de klank binnen-in zich. Ook was het bosch donker, en 't geblink der harnassen blonk niet door. Wat zou het hem hebben gebaat, zoo hij ook al gehoord, gezien had? Zijn lot was beslist, en zijn vloek was hel-geteekend in de duisternisse der toekomst.

Den nacht had Machteld haar oogen niet gesloten. Geen storm woedt wilder in de onbeschermdde vlakke dan de haat in haar ziel.

Het werd ochtend, ze wist het, boven haar hoofd kwinkleerden de vogels.

Met ongeduld wachtte ze het ontwaken van den man, die haar had medegevoerd. Ze wilde het wild-jagend hart niet betoomen, ze wilde haar drift niet stremmen, dooden wilde ze.

Doch ze bedacht:

„Wat is de dood voor dezen ridder?”

Langen tijd beschouwde ze hem.

„Er zijn veel dingen wreeder dan de dood. Voor menigeen is de dood een troost”.

Ze speelde met het zwaard, dat naast den ridder lag. Ze zag, hoe de matte dag er langs voer. Het zwaard werd als gewreven, fel, witter dan een zonnestraal. Ze wist, dat het scherp was. Geen harnas dekte den heere van Raesfelt.

„Voor hem is de dood geen troost. Hij is jong en overmoedig”.

Langen tijd overpeinsde ze de woorden. Droomend speelde ze met het zwaard, telkens hield ze 't boven 't hoofd van den slapende. Ze dacht:

„Juist, omdat hij overmoedig is, bestaat er een grooter pijn voor hem dan de dood: vernederd moet hij worden!”

Ze hield haar hoofd in haar handen, zinnende.

„Ik ben mooi. Als ik leelijk ben, is dat zijn grootste vernedering.

In zijn ijdelheid is de mensch het meest te treffen”.

(Slot volgt).

JOSEF COHEN.

GORDON SETTERS.

He treads with Caution, and he points with Fear,

Then least some Sentry Fowl his Fraud descry,
And bid his Fellows from the Danger fly,
Close to the Ground in Expectation lies,
Till in the snare the fluttering Covey rise.

JOHN GAY, 1713.

DE naam Setter is afkomstig van Setting-Dog, aldus genoemd naar de eigenschap van dit hondenras, om plat op den grond te gaan liggen, zoodra het wild geroken wordt. Een zeer fijn reukorgaan stelt hen in staat om reeds op grooten afstand het wild te speuren; teneinde dit niet verschrikt op te jagen, laat de Setter zich vallen en kruipt op den buik behoedzaam nader.

In het midden der 16e eeuw werden Setters voor het eerst op de jacht gebruikt door Robert Dudley, Graaf van Leicester. Zijn tijdgenoot Dr. Caius geeft een interessante beschrijving van sommige honden die hij op de jacht zag. Hij schrijft: „er bestaat een soort honden, die op de jacht voor patrijzen en kwartels gebruikt worden. Zij jagen zeer stil en behoedzaam en houden daarbij steeds hun meester in het oog, bespieden nauwkeurig zijne bewegingen en gaan, al naarmate hij de linker- of de rechterhand

GORDON SETTERS. LASSE.

GORDON SETTERS. KOP VAN DAPPER BONNY.

opheft, vóór- of achterwaarts. Zoodra de hond een stuk wild geroken heeft, blijft hij roerloos en als vastgenageld staan, legt zich op den buik, kijkt scherp uit, en kruipt als een worm over den grond, totdat hij in de nabijheid van het wild komt en dan met de poot de richting er van aangeeft. Daarom wordt hij ook wel „Index” genoemd, een naam die zijn eigenaardigheden juist aangeeft.

Zoodra men nu door deze aanwijzing van den hond weet, waar de patrijzen zich bevinden, breiden de helpers de netten uit; op een wenk van zijn meester trekt de hond zich langzaam terug en drijft de patrijzen tegen het net aan, zoodanig, dat hij zelf met de vogels ingesloten wordt”.

Latere berichten omtrent Setters vindt men bij Delabère-Blaine, een beroemd Engelsch dieren-arts uit het midden der 18e eeuw, van wiens hand verscheidene werken bekend zijn over de geschiedenis der huisdieren; hij zegt in een dier werken, dat er in zijn tijd verschillende variëteiten langharige honden bestonden, die voor de jacht te water en op het land gebruikt werden.

In de afstammingsgeschiedenis der Setters speelt de Spaniel een groote rol, gecombineerd met Spaansche jachthonden. Oorspronkelijk is de Setter dan ook veel kleiner geweest dan tegenwoordig het geval is.

Langzamerhand is de Setter veredeld, men meent ook door colliëbloed, en talrijke fokkers in Engeland hebben medegewerkt om van de vroegere Setter den prachtige hond te maken, dien wij thans kennen.

Men onderscheidt drie soorten Setters: de Iersche Setter (rood gekleurd), de Engelsche- of Laverack Setter (wit als hoofdkleur) en de Gordon- of Black and Tan Setter (zwart met bruin).

Omstreeks 1820 waren op Gordon Castle, in het noord-oosten van Schotland, een stam Setters, die alom vermaard werden door hun voortreffelijke jachteigenschappen; aan den Hertog van Gordon, de eerste, die zich met succes toeleegde op het zuiver fokken van deze honden, dankt de Gordon Setter zijn naam.

In het begin hadden de Gordon Setters nog dikwijls witte afteekeningen, die gaandeweg verdwenen zijn, zoodat in 1860 voor het eerst op Engelsche tentoonstellingen de zuiver zwart-bruine Gordon-Setter erkend werd. Het bruin of „tan”, dat oorspronkelijk geel was, is in de laatste jaren intensief bruin geworden, misschien tengevolge van het kruisen met Iersche Setters.

Nu nog gebeurt het wel dat in een nest Gordon Setters geheel roode exemplaren voorkomen, wat dan zou wijzen op atavisme, terugslag op den Ierschen Setter. Maar zeker is dit niet, omdat het wel meer gebeurt dat uit zwarte ouders roode jongen voort komen, b.v. bij zwarte teckels. Tusschen de zwarte en roode kleur schijnt een zeker verband te bestaan, zonder dat men er tot nu toe in is geslaagd om uit te maken,

waarin dat verband gelegen is. Omgekeerd heeft men wel eens in een nest Iersche Setters gitzwarte jongen getroffen. De roode kleur van Gordon Setters behoeft dus niet ontwijfelbaar te wijzen op Iersche Setter bloed. Wanneer wij dan ook, zegt Seegers in zijn boek over Hondenrassen, afgaan op wat wij met zekerheid weten betreffende den oorsprong der Gordon Setters, kunnen wij aannemen, dat hij slechts een variëteit is van den Engelschen Setter en in het begin der negentiende eeuw of een weinig vroeger ontstaan is: dat hij als afzonderlijk ras niet ouder is dan vijftig jaar en eerst omstreeks 1860 als dusdanig op de tentoonstellingen is erkend; dat er geen bewijs is te leveren voor het feit, dat hij ander dan uitsluitend Setterbloed zou voeren, en het zelfs niet waarschijnlijk is dat andere rassen aan zijn ontstaan hebben bijgedragen. Omdat de Gordon Setter in 1861 erkend werd als afzonderlijk ras, moet men daaruit niet besluiten, dat hij van dien tijd af ook reeds raszuiver gefokt werd. De erkenning als afzonderlijk ras was dan ook niet onmiddellijk algemeen en het duurde nog verscheidene jaren, voordat hij op alle tentoonstellingen over afzonderlijke klassen kon beschikken. Het bewijs hiervan vinden wij in het Engelsche Hondenstamboek,

waarvan het eerste deel verscheen in 1871. Daarin vinden we afstammelingen van Engelsche en Gordon Setters al naar gelang van de kleur. Zoo staat een afstammeling van Brougham, een zuivere Gordon Setter, ingeschreven als Engelsche. Dat is ook het geval met Rhoëbe, de moeder van vele prijswinnaars, die, hoewel van Gordon setters afkomstig, toch als Engelsche staat ingeschreven.

Zooals wij reeds opmerkten, werden Setters in het midden der 16de eeuw als jachthonden gebruikt. Dit geldt ook voor Gordon Setters, want op een beroemd schilderij van Albert Dürer (1528) wordt de schutspatroom der jagers, St. Hubertus, voorgesteld in gezelschap van een zwartroode setter, geheel gelijkende op de tegenwoordige. In het Louvre te Parijs is een schilderij van Desportes (1661), getiteld: Honden en Patrijzen, waarop een Gordon setter is afgebeeld.

In een Engelsch werk van Marckam, uitgegeven in 1665 en getiteld: Hungers Prevention, or the whole art of fowling by Land and Water, wordt gesproken van black and fellow honden, welke hetzelfde beteekenen als black and tans; de schrijver beweert dat de witte honden de mooiste zijn, maar de black and fellows zijn de sterkste en hebben het meeste uithoudingsvermogen.

De Engelschen hebben altijd de leiding gehad op sportgebied;

GORDON SETTERS. EEN MOOI ROOD EXEMPLAAR.

in ons land zijn ook de meeste hondenrassen bekend geraakt door de inzendingen van Engelsche fokkers op onze tentoonstellingen. Zoo leerden wij den Gordon Setter kennen.

In Engeland was deze soort oorspronkelijk zwaar en ietwat traag, maar uitstekend voor de jacht; later werden zij kleiner en fijner, aangenamer, fraaiër voor het oog, maar minder geschikt voor de jacht op zwaren grond. Pas toen de heer R. Determeyer Gordon Setters uit Noorwegen liet komen, zag men, dat deze heel wat meer ausdauer moesten bezitten dan de kleinere en fijnere exemplaren, waaraan wij gewoon waren.

De stoot tot de liefhebberij voor Gordon Setters in ons land werd gegeven door R. Determeyer, den eigenaar van kennel Aardee. Hij kocht in 1898 Lady van Apeldoorn, die door K. W. van Muyden, te Apeldoorn, gefokt was uit Jenny van 't Torentje en Sepp van 't Loo, de Setter van Z. M. Willem III. Deze Ladz van Apeldoorn had reeds een Eersten prijs behaald op de hondentoonstelling te Londen, wat als een zeer mooie verrichting mag aangemerkt worden. Determeyer achtte verbetering van den bouw noodzakelijk; na lang zoeken vond hij in 1900 op de tentoonstelling te Hamburg een hond van Noorsche afkomst, Norway Bell; in dezen hond was het beroemde Chapman-bloed.

Spoedig daarop importeerde hij Fairy W. en Norwy Ben, een zoon van den befaamden Engelschen fieldtrialhond Stylish Ranger; uit deze honden kwamen Dornovan, Norman en Lovely Nell.

Opnieuw werd bloedversching noodig geacht, waarop hij van Victor Bauffe de bekende Gordon Setters Prudent Lord en Prudent Nell kocht; dit waren kinderen van Lys Woodcock en Tella of the Hague, de laatstgenoemde een halve zuster van Lady van Apeldoorn, want beide hadden Sepp van 't Loo als vader. Nog werd geïmporteerd Nippo de Van, kampioen van Nederland, een hond met bijzondere jachteigenschappen.

Door deze onvermoeide pogingen is het gelukt zulke goede Gordon Setters te kweken, dat ons land daarvoor in de geheele wereld bekend is.

Wat het algemeen voorkomen betreft, in vergelijking met de Engelsche en Iersche Setters blijkt, dat de Gordon Setter zwaarder van bouw is, forscher hoofd met diepere en bredere snuit, zwaarder lippen en langere ooren heeft dan zijne zusterassen.

Hij maakt den indruk van een krachtigen hond, niet grof, maar lenig en sterk; een levendige geest, met veel natuurlijken aanleg, gepaard gaande met zeer fijne reukorganen en een enormen ausdauer. De oogen zijn bruin, verstandig, zacht en toch vol uitdrukking. Een sieraad van het dier is de kleur en de beharing; glimmend, ravenzwart met mahonie bruine afteekeningen, daarbij half-fijn zijdeachtig haar, dat zeer lang en gevederd is aan de achterkant van dijen en pooten.

Ziedaar het beeld van den Gordon Setter, waarvan op de vorige bladzijden eenige welgeslaagde foto's geplaatst zijn.
Dr. DUVAL VERWEY.

Gebruik van spinnewebben.

In het astronomisch observatorium te Melbourne wordt een zekere soort van spinnen met de grootste zorgvuldigheid bewaakt, van andere spinnen, uit vrees voor vermenging, verwijderd gehouden, gevoed en aangekweekt. Bij de sterrenmeting, die de grootste nauwkeurigheid vereischt, wordt de oppervlakte der glazen met lijntjes bedekt, die haar in vierkanten afdeelen. Voor die lijntjes is geen draad, door menschenhanden gemaakt, fijn genoeg. De draad, dien de spin trekt, wordt daarvoor gebruikt; maar ook de spinnendraad wordt gesplitst eer zij gebruikt kan worden. De draad van de gewone spin bestaat echter uit acht ineengestregelde draden, die zeer moeilijk door de menschelijke hand uit elkander zijn los te maken. Nu heeft men in Melbourne een soort van spinnen ontdekt, wier draden slechts in drieën zijn gestregeld, en die spinnen worden in het observatorium gekweekt en verzorgd.

Foto C. Steenbergh.

DE DEZER DAGEN GESLOOPT WORDENDE HUIZEN AAN DE ZUIDZIJDE VAN DEN DAM TE AMSTERDAM.

STEM VAN DEN REGEN.

Naar Lenau.

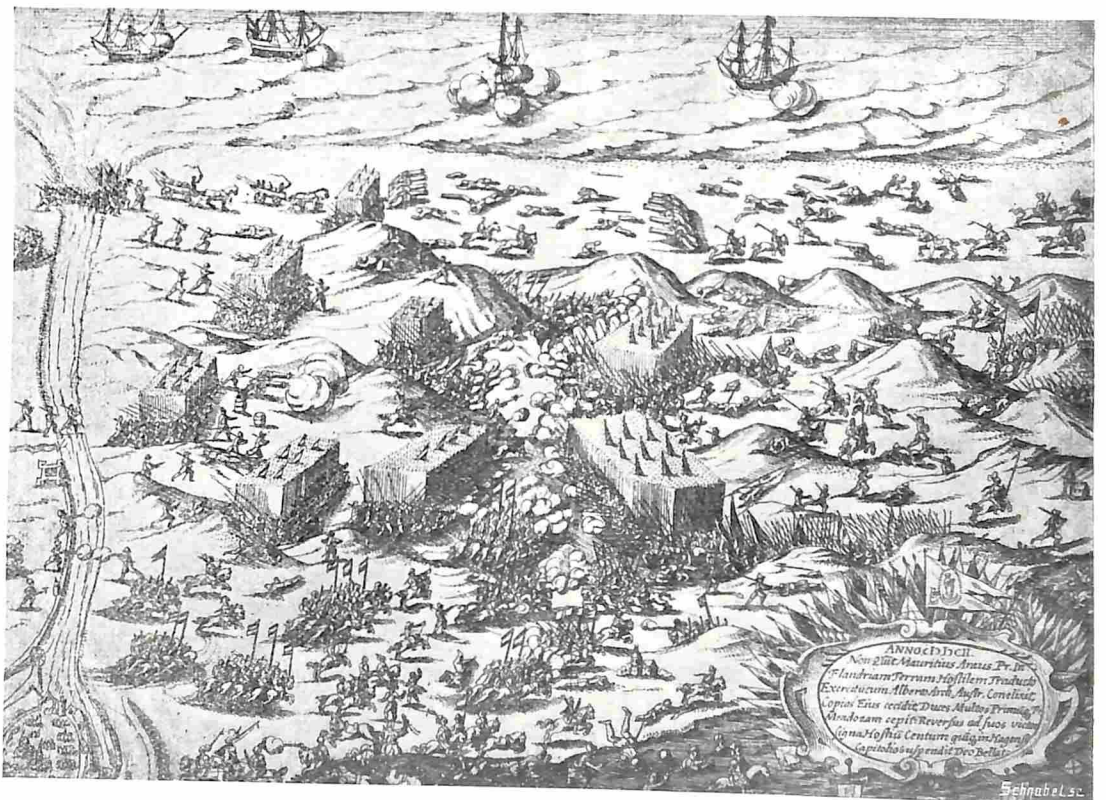
De winden toeven op de heide, breed,
de distels staan alsof zij rusten wouën
zoo stijf, als waren zij uit steen gebouwen,
tot hen de zwerver aanraakt met zijn kleed.

Van aarde en hemel niemand de'einder weet,
vervloed zijn beiden in het nevel-grauwe,
gelijk twee vrienden die elkaar vertrouwen,
en „mijn” en „dijn” vergeten in „hùn” leed.

Maar plots'ling wiegt de distel heen en weer,
en heftig ruischend valt de regen neer,
luid antwoord op schier ongesproken vragen.

De zwerver hoort de regen nederbruischen,
hij hoort de wind-gestriemde distel suizen,
en eene weemoed voelt hij, niet te klagen.

Vertaling van JAN J. ZELDENTHUIS.

DE SLAG BIJ NIEUWPOORT IN 1600.
NAAR EEN PRENT IN HET RIJKSPRENTENKABINET.